

آموزه شماره ۱۷

نام درس : چسب چوب (صفحات ۱۱۴ تا ۱۱۹ کتاب درسی)						
کلید واژه ها : چسب چوب، رنگ های جوهری (اکولین)، کاردک، مقوای ضخیم، فیبر نازک، تینرفوری، روغن جلا						
اهداف رفتاری درس : — هنرجو با ابزار و روش تهیه آنها آشنا شود. — هنرجو پس از پایان این درس بتواند با روش چسب چوب یک تصویرسازی انجام دهد.						
پیش دانسته های هنرجویان : نظری : — عملی : —						
طرح درس : — به هنرجویان وسایل کار و نحوه انتخاب و شیوه به کارگیری آنها با رعایت نکات ایمنی آموزش داده می شود. — با هدایت و راهنمایی هنرآموزان؛ هنرجو یک اثر تصویرسازی با روش چسب چوب انجام می دهد و ارائه می کند.						
جدول طرح درس هنرآموز :						
<table><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>						
رویکرد و روش های یاددهی — یادگیری : رویکرد فرایندی — روش آموزش از طریق نمایش مراحل کار به صورت هدایت شده						
ارزش یابی : به صورت ژورمان (داوری) کلاسی و یا کارپوشه ارزش یابی انجام می شود. (ارزش یابی عملی با استفاده از چک لیست و شاخص های نمره دهی)						
مکان های بازدید : نمایشگاه های تصویرسازی						
منابع و مآخذ : کتاب های تصویرسازی شده کودکان و نوجوانان، کتاب های مصور درسی، کتاب های مصور هنری و سایت های هنری مرتبط						

شیوه چسب چوب

در این بخش هنرجویان با چسب چوب، کارکرد آن، ایجاد بافت و رنگ آمیزی آن در تصویرسازی آشنا خواهند شد. همچنین با ابزار و مواد رایج برای کار با این شیوه آشنا خواهند شد و یاد خواهند گرفت چگونه با ترکیب و مخلوط کردن چسب چوب با سایر مواد بافت های جدید و متفاوتی به دست آورند و در پایان با انجام تمرین های مناسب در به کار بردن این شیوه برای تصویرسازی را تسلط کافی به دست آورند.

روش کار : در این بخش، هنرجویان با شیوه چسب چوب، ابزار مناسب برای این شیوه و چگونگی اجرای کار آشنا خواهند شد، تا هنرجویان، علاوه بر شیوه هایی که تاکنون بر سطح انواع مختلف کاغذ تجربه نموده اند، بتوانند به بافت های جدید و متنوع تری دست یابند.

همواره هنرجویان دوست دارند در آثارشان تفاوت های بارزی به لحاظ بافت و سطوح متفاوت تر از سطح اثرپذیر (کاغذ) ایجاد نمایند و یا در آثار خود نیاز به برجسته سازی داشته باشند تا بافت های ایجاد شده قابل لمس تر باشند. در این گونه موارد استفاده از چسب ها (چسب چوب، چسب مایع شفاف، سیمان و سایر چسب ها) می توانند برای این منظور بسیار مفید واقع شوند تا اثر خلق شده نهایی به لحاظ کاربرد بافت و ایجاد برجستگی متفاوت تر از شیوه های فراگرفته شده شود (تصویر ۱). در این بین چسب چوب به لحاظ ارزان بودن، در دسترس بودن و کاربرد نسبتاً ساده ماده ای بسیار مناسب برای خلق چنین آثاری به شمار می آید. این شیوه در تصویرسازی در دهه ۵۰ هجری شمسی بیشتر توسط بهمن دادخواه و زنده یاد بهرام خائف در تصویرگری کتاب های کودکان و نوجوانان به کار گرفته شد. بعدها نیز هنرمندان تصویرگر برای خلق آثار تصویرگری و نقاشی از این ابزار قابل دسترس و ارزان استفاده های فراوانی کردند.

ابزار و وسایل مورد نیاز :

- ۱- چسب چوب (ترجیحاً ظرف یک کیلویی)
- ۲- کاغذ ضخیم، مقوای ضخیم و یا فیلتر
- ۳- مداد برای انتقال طرح (ترجیحاً از سری H)
- ۴- کاردک نرم مخصوص نقاشی و یا قلم موی رنگ روغن برای انتقال چسب چوب بر سطح اثرپذیر
- ۵- پودر مل (بتونه)، ماسه ریز، خاک اره
- ۶- آبرنگ (ترجیحاً نوع مایع آن)، جوهرهای رنگی و یا رنگ هایی که در برابر تینر فوری مقاوم باشند
- ۷- تینر فوری (غیرروغنی)
- ۸- قلم موی نوک گرد آبرنگ در شماره های مختلف
- ۹- پنبه، گوش پاک کن
- ۱۰- سشوار
- ۱۱- ابزار برای ایجاد بافت بر روی چسب چوب مانند سوزن، شانه های پلاستیکی، مُغار و یا هر ابزار اثرگذار دیگر

روش کار : در صورتی که از مقوای سفید و یا کاغذ ضخیم برای کار با چسب چوب استفاده می کنید ابتدا طرح خود را به وسیله مداد بر صفحه طراحی کنید. ولی اگر از فیبر استفاده می کنید بهتر است ابتدا با قلم مو و گواش سفید تمام سطح فیبر را رنگ کنید. سپس طرح را با مداد بر سطح فیبر رنگ آمیزی شده طراحی کنید. بعد از این مرحله، تمام سطح کار را با قلم موی نسبتاً درشت رنگ روغن و یا کاردک نرم به چسب چوب آغشته نمایید، تا سطح کار به صورت یکدست درآید. در این مرحله سعی نمایید تا هیچگونه بافت یا منفذی (روزنه ای) برای عبور رنگ بر سطح کاغذ (یا فیبر) باقی نماند. سپس برای سرعت عمل با استفاده از سشوار و از فاصله ۲۰ سانتی متری سطحی را که چسب زده اید خشک کنید.

تصویر ۱- تصویرسازی با استفاده از شیوه چسب چوب، اثر دانشجوی گرافیک، ابوالمعمومی، همانگونه که در تصویر مشاهده می کنید شیوه تصویرسازی با استفاده از چسب چوب به شما امکانات بصری و بافت های متفاوت تری نسبت به آنچه تاکنون فراگرفته اید ارائه خواهد کرد.

برای هنرجویان ممکن است این سؤال پیش بیاید که آیا طرح، بعد از این که با چسب چوب پوشیده شد، قابل مشاهده است؟ شما می توانید به آنها اطمینان دهید که چسب چوب پس از خشک شدن همانند لایه ای شفاف خواهد شد و طرح مدادی را به راحتی می توانند مشاهده کنند.

بعد از این مرحله، طرح زیرین را به وسیله قلم مو و کاردک نرم با استفاده از چسب چوب غلیظ برجسته می کنیم و با استفاده از ابزار اثرگذار (شانه پلاستیکی، انواع مَغَار، سوزن، میخ و...) بافت مناسب اثر را ایجاد می کنیم. در این مرحله از کار چسب چوب به دلیل سیال بودن اگر سریع خشک نشود، بافت ایجاد شده را مجدداً پر می کند. به این دلیل توصیه می شود از سشوار برای خشک کردن استفاده نمایید تا بافت ایجاد شده به صورت ثابت باقی بماند (تصویر ۲ و ۳).

تصویر ۲- تصویری سازی با استفاده از شیوه چسب چوب، اثر شهرزاد شوشتریان. بافت ایجاد شده توسط قلم مو، شانه پلاستیکی و سوزن به وجود آمده و جهت حفظ بافت با سشوار سطح چسب چوب خشک شده است. سپس رنگ آمیزی با استفاده از آبرنگ مایع انجام شده است.

تصویر ۳-ب

تصویر ۳-الف

تصویر ۳-د

تصویر ۳-ج

تصویر ۳ الف تا د- تصویر سازی با استفاده از شیوه چسب چوب، اثر دانشجوی گرافیک، ابوالمعصومی. همانگونه که در تصاویر مشاهده می شود توسط ابزار مختلف بافت های متفاوتی ایجاد شده است. شما می توانید در این شیوه بافت های متناسب و مورد علاقه را برای تصاویر خود ایجاد نمایید.

توجه داشته باشید این مرحله از چسب‌گذاری و ایجاد بافت باید با دقت و حوصله انجام شود (در صورت نیاز هنرجویان را راهنمایی کنید)، زیرا مرحله چسب‌گذاری که در واقع زیربنا و استخوان‌بندی طرح محسوب می‌شود، اگر به درستی صورت نگیرد در مراحل بعدی کار هنرجویان ممکن است با مشکل مواجه شود. در این صورت جبران اشتباه و خطا در چسب‌گذاری امری دشوار خواهد شد.

پس از انجام این مرحله رنگ‌آمیزی طرح آغاز می‌شود. اگر بخواهید طرح خود را با استفاده از تینر فوری نورپردازی کنید (ایجاد سایه‌روشن) بهتر است از آبرنگ مایع (اکولین) برای رنگ‌آمیزی استفاده کنید. پس از اتمام تمام رنگ‌آمیزی می‌توانید برداشت رنگ به وسیله تینر فوری را آغاز کنید. برای این کار به کمک تینر فوری و پنبه بخش‌های موردنظر را با ساییدن و برداشت، روشن (نورپردازی) می‌کنیم و در طرح، سایه‌روشن ایجاد می‌کنیم (تصویر ۳). قسمت‌هایی که به نورپردازی ظریف‌تری نیاز دارد می‌توانید از گوش‌پاک‌کن برای این منظور استفاده کنید. خواهید دید نتیجه بسیار متفاوت‌تر از سایر شیوه‌هاست. ایجاد سایه‌روشن و نورپردازی طرح باید با حوصله و دقت زیادی انجام شود، زیرا زیبایی و پختگی اثر در این مرحله ظاهر می‌شود. به دلیل استفاده از تینر فوری هنگام برداشت، رنگ طرح شفافیت خود را از دست می‌دهد. برای شفافیت و زنده شدن دوباره رنگ‌ها می‌توانید از روغن جلا، براق‌کننده (مایع یا افشاننده) و یا ورنی استفاده کنید. برای این منظور می‌توانید از قلم‌موهای کهنه استفاده کنید تا موهای قلم‌مو کمتر آسیب ببینند. با انجام تمرین‌ها و کسب تجربه‌های بیشتر توسط هنرجویان باید منتظر بود تا آثار بعدی آنها بهتر و زیباتر شوند.

البته گاه می‌توانید برای رنگ‌آمیزی، از آبرنگ‌های قرصی یا لوله‌ای استفاده نمایید. در این گونه موارد می‌توانید با شستن رنگ، توسط آب و قلم‌مو و برداشت رنگ، توسط دستمال کاغذی به سادگی طرح خود را نورپردازی کنید.

توصیه

همانگونه که در امر آموزش همیشه صحبت از روش‌های ساده به دشوار است، برای کسب تجربه بیشتر هنرجویان نیز توصیه می‌شود ابتدا آنها را هدایت نمایید تا با استفاده از ابزارهای مختلف و چسب‌چوب مطابق تصاویر (۱ تا ۳) بافت‌های مختلفی ایجاد کنند. سپس آنها را رنگ‌آمیزی نمایند و پس از کسب مهارت کافی طرح موردنظر خود را با استفاده از این روش اجرا نمایند.

همیشه به یاد داشته باشید بافت‌های ایجاد شده توسط چسب‌چوب، ظرافت و ریزه‌کاری‌های مشابه سایر ابزارها را نخواهند داشت و در صورت نیاز جهت دست یافتن به چنین ظریف‌کاری و ریزه‌کاری‌هایی حتماً طرح خود را در ابعاد بزرگتری اجرا کنید.

علاوه بر چسب‌چوب، در صورتی که هنرجویان بخواهند بافت‌های دیگری را تجربه کنند و یا به بافت، برجستگی بیشتری دهند می‌توانند با اضافه کردن موادی چون پودر میل (که در نقاشی ساختمان و بتونه کاربرد فراوان دارد) خاک اره، ماسه، خاک، گچ، گونی و سایر مواد به چسب‌چوب بافت‌های متنوع‌تری به دست آورند. ولی فراموش نکنید در صورت استفاده از این مواد بهتر است از رنگ‌های جرمی مانند گواش، رنگ روغن و آکرلیک استفاده کنید. زیرا آن مواد خود حاوی رنگ و جرم‌های متفاوت‌اند و رنگ‌های شفاف و روحی مانند آبرنگ (مایع، قرصی و لوله‌ای)، جوهرهای رنگی و انواع مرکب‌های رنگی قابلیت پوشش آنها را ندارند.

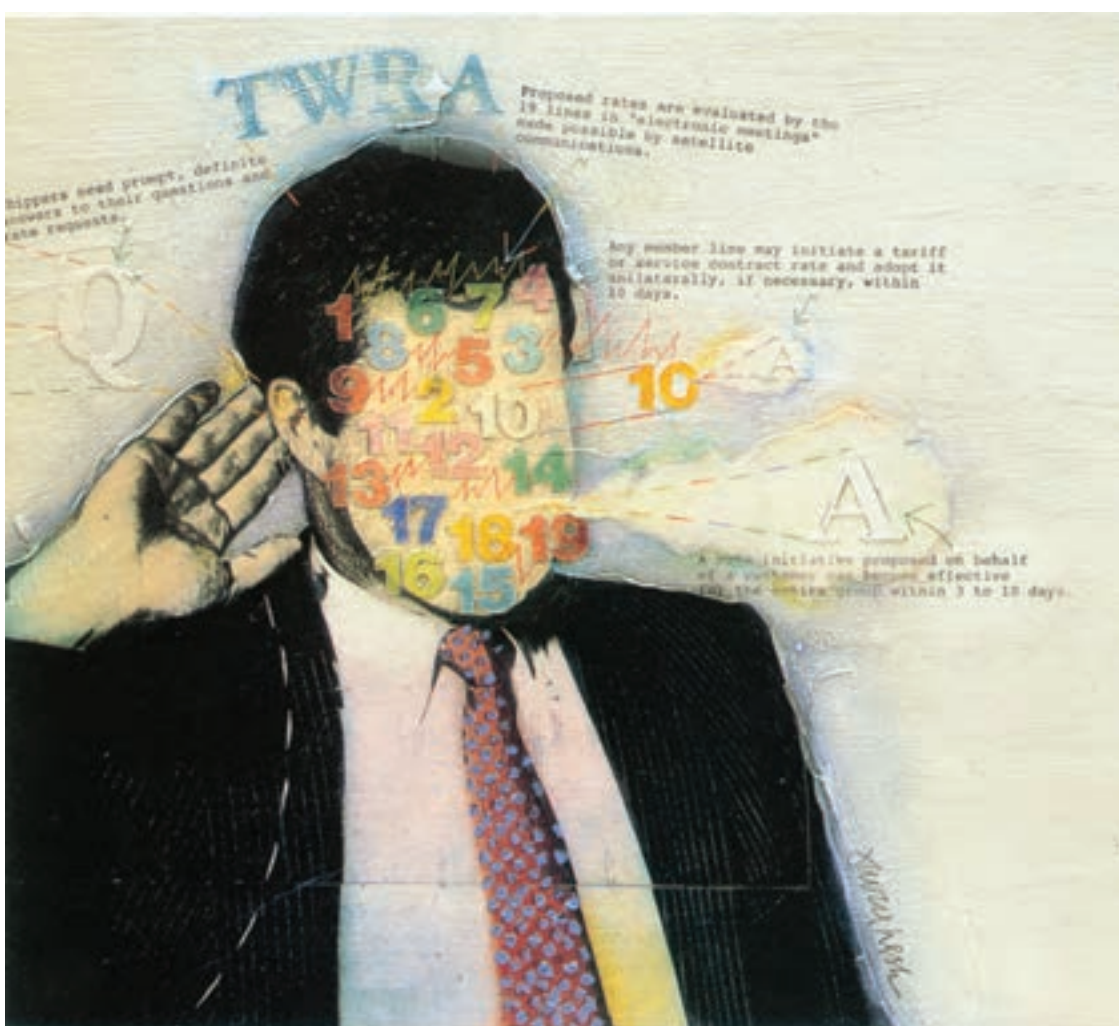
در خاتمه بحث برای شناخت بیشتر، نمونه‌های تصویری که با استفاده از چسب چوب توسط هنرمندان مختلف تصویرسازی شده‌اند برای درک و شناخت بیشتر هنرجویان آمده است (تصویر ۴).

تصویر ۴- تصویرسازی با استفاده از شیوه چسب چوب، توکایی در قفس، اثر بهمن دادخواه

تصویر ۵- تصویرسازی با استفاده از شیوه چسب چوب، کتاب توکا، اثر زنده یاد بهرام خانف

تصویر ۶ الف و ب — تصویرسازی با استفاده از شیوه چسب چوب و تکه چسبانی تصاویر (کلاژ)، اثر دیوید لیش، هنرمند در این تصاویر با استفاده از چسب ابتدا بر روی بوم بافت مناسب را ایجاد کرده و سپس تصاویر را بر روی آن توسط چسب چسبانده است. این شیوه برای تصویرسازی بزرگ سالان و مطبوعات بسیار مناسب است.